

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

§. 5. Quid sit Vesper, & quae ejus Ethymologia. Qua hora vespertinum officium persolvi debeat. Notantur quaedam de Lucernario, & hora Lucernari. Mores nostros ab antiquis multum distare.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

ostium aperias, ostium fidei, & amoris; ostium contra ostium, quod in montis ædificio Ezechieli Prophetæ monstratum est. Tu quidem habitas in excelsis, & ascendis super Cherubim, & volas super pennas ventorum, & non valent servi tui invenire locum tuum, nisi tu descendens non graveris venire ad nos; vel certe pertrahas ad te quærentes te, sicut pollicitus es dicens; *Omnia traham ad meipsum; & ecce vobiscum sum usque ad consummationem seculi.* Memento igitur verbi tui, in quo nobis spem dedisti, & mane nobiscum in vespera vitæ hujus, ut adveniente horribili mortis nocte educas nos de carcere isto ad confitendum nomini tuo, tecumque perducas in admirabilem domum tuam, in qua nullæ sunt tenebræ, nulla mastritia, sed lux perpetua, verum gaudium, & exultatio sempiterna. Ibi narrabimus quæ gesta sunt in via, quomodo cognovimus te in fractione panis. Ibi lætabor in te, & cantabimus laudes tuas sine intermissione. Ibi sedebimus tecum in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta.

S. V.

Quid sit Vesper, & quæ ejus etymologia. Qua hora vespertinum officium persolvi debeat. Notantur quedam de Lucernario, & hora lucernari. Mores nostros ab antiquis multum distare.

Ipsum nomen Vesperarum à Græcis duxit originem: nam ut testantur Macrobius e, & Isidorus f ab Hespero stella occidentali Vesper dicitur. Hæc una errantium est, de qua Plinius g, *Infra solem*, ait, ambit ingens sidus appellatum Veneris, alterno meatu vagum, ipsisque cognominibus æmulum Solis, & Lunæ: præveniens quippè, & ante matutinum exoriens Luciferi nomen accipit, ut Sol alter diem maturans: contra ab occasu refulgens nominatur vespèr, ut prorogans lucem, vicemque lunæ redens. Notat Suidas verbo *Εσπερος* ὁ καὶ λυσιος, primò Parmenidem deprehendisse eundem esse vespèrum, & Luciferum, quod alii Pythagoræ tribuunt. De qua re sic canit Georgius Pisides h in Cosmurgia.

*Quis unum, & idem sidus acri lumine
Modo Phosphorum modo Vesperum si perspicit,
Hoc nesciat binorum opificem cur suum
Lucis Prophetam, noctis esse nuntium?*

c. Macrobi. 1. sat. cap. 3. f. Isidor. 5. orig. cap. 31.
g. Plin. l. 2. cap. 8. h. Pisid. v. 349.

Laudant Vesperum Callimachus i in hymnis, Quintus Calaber k in Paralipomenis, & Moschus l in Idylliis. A Musæo *Βάρυρος* ὁ ἀστὴρ stella umbrosa, ab Appollonio m in Argonauticis *ὠδὴ λυσιος* ἀστὴρ caularum stella nuncupatur. A Calurnio n Noctifer vocatur his versibus,

*Sed jam seræ dies cadit, & jam sole fugato
Rigidus æstivas impellit Noctifer umbras.*

Itemque à Catullo o in carmine nuptiali, ait enim, *Nimiram Eos ostendit Noctifer ignes.*

Scholias tes Euripidis Vesperum dictum arbitratur, quod omnia ferat quæcunque disperfit Aurora. Consentit huic etymologiæ Sappho p Poëtria apud Demetrium Phalereum his verbis; *Ἐσπερος πάντων φέρει: φέρει δὲ νότον, φέρει δὲ ἀνατολὴν, φέρει δὲ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, φέρει δὲ ἀπὸ τοῦ γῆρας, φέρει δὲ ἀπὸ τοῦ θανάτου.* Vesper omnia fers, fers vinum, fers capram, fers matrem filiam. Hoc idem sidus multi Venerem appellant apud Jul. Hyginum q, quibus apud Plotinum r. adstipulantur Platonici: Plautus s Vesperuginem vocat. Docet autem D. Hieron. t. Judæos, qui usque ad vespèram jejunium protraherent, tunc solammodo ad sumendum cibum accessisse, cum primum hæc stella appareret.

2. Quod verò spectat ad legitimum tempus hujus officii solemniter celebrandi variant antiqui Patres. Sunt qui autem ipso noctis initio persolvendum, ideoque inter noctis officia Vesperas computant, cui opinioni favet Baronius u tomo primo Annalium. Alii verò extrema diei parte ante solis occubitum vespertinam synaxim agendam præcipiunt, quam propterea volunt ad diurnæ servitutis pensum pertinere. Stat priori parte Isidorus x, cujus sententiam repetit, & calculo suo approbat Rabanus Maurus y. Stat etiam auctoritas hymni, quem Mediolanensis Ecclesia, & Ordo Cisterciensis quotidie canunt ad Vesperas, his præsertim versibus:

*Grates peracto jam die, | Voti reos ut adjuves,
E noctis exortu preces, | Hymnium canentes solvimus.*

Stat denique copiosa phalanx eorum Patrum, qui vespertinum officium lucernarium, vel horam lucernarem appellant, quod tunc lucernæ ingruentibus tenebris accenderentur. S. Clemens Romanus z cohortem ducit. Is in Apostolicis Constitutionibus vespertinam obsecrationem,

Cccc 3 & gra-

i. Callimach. hymn. in Deliam. v. 302. k. Calab. lib. 5. v. 131. l. Mosch. Idyll. 7. m. Appollon. l. 4. n. Calurn. in fine Eccl. 5. o. Catullus. p. Sappho apud Demetr. lib. de elocutione. q. Jul. Hygin. circa fin. l. Astron. r. Plotin. l. de amore enn. 3. l. 5. c. 8. s. Plaut. in Amphitr. t. Hier. l. 21. ad v. Jovinian. u. Bar. 10. 1. au. 51. x. Isidor. de Eccl. off. l. 1. c. 20. y. Raban. l. 2. de instit. cleric. c. 7. z. Clemens Rom. l. 2. c. 34. & seqq.

& gratiarum actionem, Francisco Turriano interpretante, Denuntiationem obsecrationis nocturnæ, & Nocturnam gratiarum actionem post incensa lumina inscripuit. Sequuntur Clementem antiquiores Patres, Epiphanius *a*, Hieronymus *b*, Cassianus *c*, Basilus *d*, Calliodorus *e*, Socrates *f*, Nicephorus *g*, Auctor sermonum ad fratres in Eremo *h*, Uranus Presbyter *i*, & alii multi apud Marcellum Francolinum *k*, qui lucernarium, horam lucernarem, psalmosque lucernales expressè commemorant. Hi omnes vespertinas preces nocturno tempore assignant. Non minorem tamen auctoritatem habent, qui à tenebris vindicant, & sole adhuc super sinuorem fulgente celebrandas esse contendunt. Satis superque pro innumeris aliis mihi est solus Benedictus * Monachorum Pater, & legislator, qui de Vesperis hæc in regula sancivit. In Quadragesima ad Vesperam referant. Ipsa tamen vespera sic agatur, ut lumine lucernæ non indigeant deficientes. Sed & omni tempore sive cœnæ, sive refectiois, hora sic temperetur, ut cum luce omnia fiant. Sic præcipit vir beatus; lucis amicus, discretionis exemplar, ut cum luce diei omnia consummentur, nempe ut monachi nocturnæ quieti quantum naturæ sat est tribuentes ad nocturnas vigiliis acriores surgant: tum etiam ut completorio hora diei postrema relinquatur. Et ne quis putet, solos esse monachos, qui diurnam Vesperarum celebrationem propugnent, alium testem profero virum doctum, & gravem Amalarium Fortunatum *l*. Is ramiæ lib. 4. de Ecclesiasticis officiis, Isidoro, quem supra citavimus, consentire videatur; libro tamen de ordine Antiphonarii, quasi Palinodiam canens, Nos, inquit, sæpissimè solemus vespertinale officium ante solis oecubitum celebrare. Notat autem Francolinus *m* vespertinum tempus statim post Nonam incipere. Constat ex hymno ipsius Nonæ, quo precamur, Largire clarum vespere. Constat præterea, quia licet vespera in solis oecasu propriè intelligatur, nihilominus totam quartam, & ultimam diei partem denominat, quæ post Nonam incipit, & in

a Epiphani. lib. 3. ad. hav. inf. *b* Hieron. ep. 7. ad Letan. *c* in 2. expos. Psalm. 119. *c* Cassian. lib. 3. cap. 3. *d* Basil. de Spiritu sancto c. 29. *e* Cassiod. in Trip. lib. 9. cap. 38. *f* Socrat. lib. 5. hist. cap. 25. *g* Niceph. lib. 12. cap. 34. *h* Ad. rati. in Eremo. serm. 1. *i* Uran. in vita S. Paulini. *k* Francolin. c. 17. * Bened. reg. cap. 41. *l* Amal. l. 4. c. 7. *m* de ord. Antiph. c. 6. *n* Francolin. c. 19. *o* 20.

solis oecubitu terminatur. Quia verò ultima diei hora Completorio assignatur, duæ tantum horæ Vesperis relictae sunt, decima scilicet, & undecima, ac proinde in fine undecimæ Vespertinae synaxis legitimum tempus erit, ut Francolinus *n*, Turrecremata *o*, Joannes Beletus *p*, & alii sapienter observarunt.

3. Noctis verò temporibus hæc horarum distinctio haudquaquam in usu est. Nam Vesperæ in Quadragesima circa meridiem, aliis temporibus circa horam nonam perfolvi solent. Rectè Pelagius Papa. Defectus nostrorum temporum, quibus non solum merita, sed ipsa hominum corpora defecerunt, distractionis illius non patitur manere censuram. Item Smaragdus Abbas *q*, Modò apud nos jam aliter, atque aliter habetur. Quantò enim ferocini à primitivis, tantò longius vitæ meritò ab antiquis distamus Patribus. Illi enim erant spiritu ferventes, Domino ferventes: nos autem tepidi, & nauseam facientes, sumus tamen in misericordia Domini sperantes. Potho *r* quoque Prumiensis: in ordine, inquit, Monastico, qui honestis studiis, & laudabilibus institutis aliquando præeminebat, nostris jam diebus color optimus Ecclesiasticæ gravitatis mutatus esse videtur, superinducto quodam fuce levitatis. Ecce enim vita Monastica, quæ erat columna, & firmamentum Religionis, in qua videlicet viguit disciplinæ censura, morum gravitas, maturitas consiliorum, auctoritatis pondus, antiquitatis insigne, in Ecclesiasticis Officiis repentinis visa est novitatibus acquiescere, & quadam juvenili passa est decolorari levitate. Numquid Patribus doctiores, aut devotiores sumus? Superba mente præsumimus quicquid ipsorum in talibus prudentia præterivit. Hæc Potho, qui vixit ante annos quingentos: Quod si Monasticæ institutionis fervorem jam suis diebus refrixisse viri summi, & antiqui conqueruntur; quid nobis infelicibus vix nudum Monachii nomen habentibus post tot annorum centurias dicendum erit? Heu quantum recessimus à semitis antiquis, quas posuerunt Patres nostri! Heu quam tetra vitiorum fulgine obsecratum est aurum, mutatus est color optimus?

Nona ætas agitur, pejoraque secula ferri
Temporibus, quorum scelere non invenit ipsa
Nomen, & à nullo posuit natura metallo. *s*

Hæc

n Francol. *ibid.* *o* Turrecrem. tr. 73. in reg. S. Ben. *p* Beletus. cap. 26. sui Rationalis. *q* Smaragdus. in reg. Ben. c. 20. *r* Potho in su. l. 3. de cœna Dei. *s* Juven. sat. 13.

Hæc Satyrici objurgatio quam verè convenit a-
tati nostræ! Sed nunquid desperandum? Absit.
Ecce enim non est abbreviata manus Domini, ut
salvare nequeat: neque aggravata est auris ejus,
ut non exaudiat. Verumtamen iniquitates no-
stræ diviserunt inter nos, & Deum nostrum: &
peccata nostra averterunt faciem ejus à nobis, ne
ex audiret. Propterea fuis lachrymis indulgen-
tiam Domini postulemus, ne caliginosa scele-
rum nox nos incautos apprehendat. Hora unde-
cima est, ait S. Zeno ^a, conclusa sunt diei tem-
pora, curramus omnes, festinemus, ne nox
adsit, ne hora prætereat, ne nox mortis insit.
Beatus quidem qui à manè usque in noctem
laborans paratum denarium tanquam debitum
postulat. Sed quia bonus est Dominus, quia
misericors est, speremus in eum, ut undecimæ
licet horæ operarii laboris diurni denarium con-
sequamur.

CAPUT XI.

DE COMPLETORIO.

S. I.

*Completorium cur sic dictum. Quare à lectione
inchoetur. Ostensum contra quosdam san-
ctum Benedictum primum Completorii in-
stitutorem fuisse.*

Septem Divinis Officiis pro viribus inge-
nii mei, quod sentio quam sit exiguum,
Domino opitulante commemoratis, remanet
ostavum, quod Completorium dicitur, & pro-
pter sui nominis effectum in fine cæterorum ce-
lebratur. Completorium enim dictum existi-
mant quotquot de sacris Ecclesiæ ritibus scri-
bunt, vel quia diei cursus, nostræque servitutis
pensum hæc hora completur, ut post Venera-
bilem Bedam ^a notat Jodocus Chlichtoveus ^b:
vel quia in illo esus, potus, locutio, & alia ad
corporis sustentationem necessaria complentur,
& consumuntur, ut putant Amalarius, Fortuna-
tus ^c, & Hugo Victorinus ^d post D. Benedi-
ctum. Hic capite 42. suæ Regulæ gravissimè
præcipit, ut dicta vespera diebus jejuniorum,

^a Zeno in *su ser. de Psalm. 128.* ^a Beda *lib. de medit. Pass. Christi per 7. horas.* ^b Iodoc. *Chlicht. lib. 2. Eulicid. Eccl. cap. de horis Canonic.* ^c Amal. *lib. 4. cap. 8.* ^d Hugo in *speculo cap. 5.*

aliis autem diebus statim post cœnam, sedent
omnes in unum, & legat unus collationes, vel
vitas Patrum, aut certè aliud, quod ædificet
audientes, & lectis quatuor, vel quinque foliis,
vel quantum hora permittit, omnibus in unum
occurrentibus per hanc moram lectionis, si quis
fortè in assignato sibi commissio fuerit occupa-
tus, occurrat. Omnes ergo in unum congrega-
ti compleant, id est Completorium recitent,
quo Divinæ laudes complentur. Idè autem
sanctus Pater lectionem Completorio præmitti
voluit, ut Monachi ex diurnis operibus, vel ne-
gotiis distracti, ipsa lectione revocarentur ad
Deum. Quare libros magnæ ædificationis, &
pietatis legi præcepit, cujusmodi sunt collatio-
nes Patrum à Joanne Cassiano conscriptæ, vitæ
quoque Sanctorum, & diversorum Patrum asce-
tici sermones. Pro qua lectione Smaragdus Ab-
bas Diadema Monachorum composuit, ut ex eo
singulis diebus capitulum unum legeretur. Ex
hac verò Monastica constitutione ratio colligi-
tur, qua factum est, ut præter cæterarum ho-
rarum consuetudinem hoc Officium à lectione
inchoetur. Brevis enim lectio, quæ hodie
Completorium antecedit, illam procul dubio
repræsentat, quam ex Collationibus, vel vitis
Patrum olim Monachi facièbant, post quam
ipsum Completorium immediatè sequebatur.
Quo peracto omnem prorsus loquendi faculta-
tem sanctissimus Legislator denegavit, gravio-
ris vindictæ reum statuens Monachum, qui
hanc taciturnitatis regulam ausus fuerit prævari-
cari.

2. Quia verò S. Benedicti mentionem fecimus,
illud hic opportunè monebo, quod à nemine,
quod sciam, hætenus est observatum, ipsum vi-
delicet præclarissimum Patrem primum Com-
pletorii institutorem fuisse: quæ assertio, quia
apud aliquos non usquequaque eruditos admira-
tionem habebit, æquiori lance libranda, & soli-
dis rationum momentis stabilienda est. Facit in
primis ad ejus veritatem astruendam, quod, li-
cet in Scripturis, & Patribus frequens habeat
mentio orationis faciendæ in fine diei; ad
Vesperas tamen, & non ad Completorium il-
læ sententiæ referri debent. Accedit deinde
quod ipso nomine Completorii nullus Eccle-
siasticus Scriptor Benedicto antiquior usus fuit:
nec apud quempiam Græcum, vel Latinum
Auctorem hujus Officii nomen reperitur. Res
autem sub aliis nominibus vix à Vesperis discer-
ni potest. Nec est quod animum cujuspiam
moveat